

Anne Michaels

Ympäröidä, ymmärtää

Tasapaino ei ole liikkumattomuutta, se on virtausta, vastaamista voimiin ja paineisiin, se värisee kuin öljymeressä kelluva kompassineula. Tasapaino ei ole lepo- vaan hälytystila. Niin kuin seinä ei erota vaan sitoo kaksi tilaa yhteen, samalla tavoin tasapaino sitoo voimia: mahdollittoman ja välttämättömän, nöyryyden ja uskalluksen, joutavanpäiväisen ja idealismin, samalle paperilapulle kirjoitetun kauppalistan ja runon.

Yritämme päivittäin pitää tasapainossa yksityisen perhe-elämämme ja suuren historiallisen hetken – oman elämämme ja oman aikamme. Kirjailija on läsnä romaaneissaan – maailmankatsomuksensa ja kohtausten rakentamisen kautta – samaan aikaan hän on läsnä omille lapsilleen. Hän pyörittelee päässään henkilöhahmojen kohtaloita ja ajatuksia siitä, mitä ruokaa pitää ostaa illaksi kotiin, ja muistaa, että verotkin pitää maksaa ja hakea äidin lääkkeet apteekista ja että yhtäkkiä venähtänyt poikakin tarvitsee äkisti uudet kengät, muistaa sen raastavan tosiasian, että napajäätiköt sulavat, ja sen että oma kuolema syöksyy meitä kohti silloinkin, kun leikimme lastemme kanssa ja yritämme ymmärtää kirjamme henkilöhahmojen sielunelämää ja poliittisia mielipiteitä – ja yritämme ties monennenko kerran sinä päivänä keksiä sanoja, jotka olisivat niin hiljaisia, että ne läpäisisivät ympärillä vellovan mielipidehälyn – ponnistelemme jatkuvasti sen puolesta, että ajattelu voittaisi mielipidehälyn.

Tasapaino on sitä, että kun kirjailija istuu syömään, hän ajattelee jokaista tyhjää lautasta jota ei kykene täyttämään maailman lasten eteen pantavaksi. Se on sitä, että ajattelee sen päivän terroritekoja, kun peittelee rakkaan lapsen hellästi vuoteeseen. Tasapaino on pelastuksen edellyttämää viheliäistä tuhoamista. Sitä on ihmisluonto, sitä että emme ikinä tartu toimeen, ennen kuin meillä ei ole muuta vaihtoehtoa.

Tasapaino on sitä, että pitelee kahta täyttä juomalasia molemman kämmenselän päällä. Niitä ei voi laskea alas eikä niistä voi juoda. Jotta saisi mitä haluaa, on laskettava jompikumpi käsistä, juotava ja sitten aloitettava alusta. Tasapaino on ihmisen elämän arvo kuoleman hetkellä. Se on vihoviimeinen hetki ennen seuraavaa, viimeinen sydämenlyönti, viimeinen henkäys, se ei ole paikallaan oloa vaan kannattelua. Se on kädenpuristuksia, sitä ettei anna periksi silloinkaan kun on antautunut, ehkä rukoilemistakin.

Kirjailija haluaa tehdä lukijan niin janoiseksi, että tämän on pakko nousta istumasta ja hakea vettä. Kirjailija haluaa myös sammuttaa janon, kantaa vettä janoiselle. Kirjailija tietää, että hänen tekstillään ei ikinä ole kokemuksen voimaa: se ei ole todellista janoa, todellista kuivuutta, todellista vettä. Kirjallisuuden todellinen voima on moraalinen, se harjoittaa meidän moraalista lihastamme yhä uudelleen, niin että kun joku sitten kurottaa meitä kohti, emme sanokaan ”Miksi kukaan ei tee mitään?” vaan pikemminkin ”Mitä minun pitää tehdä?” Nimenomaan tätä on kirjallisuuden ja elämän, kirjan ja lukijan välinen tasapaino. Ja moraalisesta toiminnan ydin piilee ajattelun ja tuntemisen välisessä tasapainossa.

Tasapaino ei koskaan ole vastaus, se on aina kysymys. Se on arvojärjestelmä, joka perustuu siihen, mihin rakkauden ansiosta kykenemme tai emme kykene. Kaikki teokseni käsittelevät toteamusta, jonka kirjoitin ensimmäisessä romaanissani *Kivenkantajat*: ”Ei ole mitään sellaista, mitä ihminen ei tekisi toiselle ihmiselle, ei mitään sellaista, mitä ihminen ei tekisi toisen ihmisen puolesta.”

Arvojärjestelmä on kuin ilma, jota hengitämme – osin happea, osin typpeä, osin pieniä määriä muita kaasuja ja saasteita tasapainoisessa, elämää kannattelevassa suhteessa. Jos aineiden välinen suhde olisi toinen, ne eivät kannattelisi elämää. Elämän edellyttämää tasapainoa ei saavuteta varmuudella vaan ristiriidoilla, erimielisyyksillä, uhmaamisella, äänellä joka kysyy ja saa meidät kysymään. Jostakin syystä taistelemisen on sitä, että taistelee jonkin syyn puolesta, puolustaa yhä uudelleen sitä mikä on tärkeintä. Me voimme lukea kirjan toiseen kertaan ja toivoa, että sen loppu olisi erilainen. Me voimme keskeyttää lukemisen puolessavälissä, niin että rakastamamme henkilöahmo ei kuolekaan. Kirjallisuuden ja elämän todellinen tasapaino on sitä, että voimme kirjoittaa uuden lopun – oman elämäntapamme kautta.